

Ковальчук Ю.В.
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій»
Науковий керівник: Кушнірук Т.М., к.с.-г.н., доц.,
доцент кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
kuschniruk81@gmail.com

АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

В Україні є проблеми, обумовлені незадовільним станом атмосферного повітря в Україні, а саме: забруднення повітря та заміна його складу внаслідок промислових та інших викидів у атмосферу; скорочення розмаїття рослинного і тваринного світу та зміни в його генофонді; зменшення біологічної продуктивності ландшафтів; погіршення гігієнічних та санітарно-епідеміологічних умов життєдіяльності людини та інших живих організмів тощо. Причинами цих проблем є: недотримання підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування; невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутність ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок; відсутність санітарно-захисних зон між промисловими і житловими районами; експлуатація технічно застарілого автомобільного парку та використання неякісного автомобільного палива.

З огляду на те що Україна є недостатньо забезпечена водними ресурсами, важливого значення має вирішення проблем, пов'язаних з використанням водних ресурсів, серед яких стратегічного значення набули проблеми водопостачання населення та якості питної води. Вони зумовлені нестабільним фінансуванням водогосподарських заходів і розвитку водогосподарського комплексу, негативним впливом діяльності потужних промислових і сільськогосподарських комплексів та іншими причинами.

Виявлено комплекс проблем, пов'язаних з екологічно небезпечним використанням земельних ресурсів, серед яких визначено низьку ефективність їх використання; погіршення якісних і кількісних характеристик; незадовільне використання осушених територій; посилення процесів ерозії ґрунтів; їх підвищену кислотність, недосконалість існуючих організаційно-правових форм господарювання; неврегульованість майнових відносин; недосконалість бюджетно-податкового регулювання; дефіцит інвестицій. Серед причин, що обумовили виникнення цих проблем, визначено: недосконалість існуючих організаційно-правових форм господарювання, неврегульованість правових відносин, дефіцит інвестицій та інші. Нами окреслено проблеми нераціонального використання мінерально-сировинних і паливно-енергетичних ресурсів (високі показники енерговитрат в собівартості продукції, погіршення гірничо-хімічних умови видобування, інші), що спричинено зростанням масштабів цих ресурсів в господарський обіг та їх обмеженою кількістю, недосконалим ціноутворенням, недосконалим державним регулюванням видобутку мінерально-сировинних і паливно-енергетичних ресурсів.

На основі застосування методик нормування показників та нечіткої логіки визначено регіони з відносно вищим рівнем екологічно безпечного природокористування, до яких віднесено Волинську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Чернівецьку та Чернігівську області. З найвищим рівнем екологічно безпечного природокористування (Закарпатська область), з низьким рівнем (Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Херсонській, Черкаській областях). Лідерами антирейтингу є Дніпропетровська та Донецька області. Екологічна ситуація в цих областях, а також у Херсонській області характеризується станом «небезпека».

Процеси управління екологічно безпечним природокористуванням потребують удосконалення, що обумовлено відсутністю інтеграції зусиль системи державного управління та громад в питаннях охорони довкілля, наявності колізій з боку міністерств і відомств в питаннях формування і реалізації стратегії сталого розвитку та державної політики природокористування. Для виявлення загальних проблем, характерних для всіх регіонів в Україні, в сфері екологічної безпеки природокористування, проведено аналіз і оцінку на прикладі Рівненської області, де індекс екологічної безпеки природокористування є наближеним до середнього значення по країні загалом. Це дозволило визначити індикатори стану НПС в регіоні, що має бути покладено в основу розробки стратегічних напрямів забезпечення екологічної безпеки природокористування.

Визначено основні елементи фінансового забезпечення управління процесами екологічно безпечним природокористуванням в регіоні: екологічний податок; грошові стягнення за шкоду; систему фінансування природоохоронних заходів; систему зборів за спеціальне використання природних ресурсів. Аналіз фінансового забезпечення природоохоронних заходів в Рівненській області дозволив виявити низку екологічних проблем, розв'язання яких потребує посиленої уваги з боку місцевих органів влади та залучення фінансових ресурсів. Проведене моделювання функціональної залежності плати за забруднення навколишнього природного середовища і динаміки її зміни від параметрів природокористування, дозволило визначити що існує тісна кореляційна залежність між вказаними показниками. Звернута увагу на необхідність розвитку системи екологічної статистики та моніторингу навколишнього природного середовища, у тому числі стану природокористування в регіоні.